

Zdzisław Krzemiński

Ustrój austriackiej adwokatury

Palestra 37/1-2(421-422), 56-59

1993

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Adwokatura za granicą

ZDZISŁAW KRZEMIŃSKI

Ustrój austriackiej adwokatury

1. Rodowód austriackiej adwokatury jest bardzo stary. Friedrich Kübl¹, autor historii adwokatury austriackiej, dzieli tę historię na cztery okresy:

a) okres rzymski i jego wpływy na adwokaturę austriacką (od roku 500 p.n.e. do roku 1000 n.e.);

b) okres rozwoju zawodowego zastępstwa na terenie Austrii aż do wyzwolenia się od wpływów prawa rzymskiego, tj. do 1638 r.;

c) okres starej adwokatury austriackiej (od 1638 r. do 1781r.);

d) okres nowej adwokatury austriackiej (od 1781 r. po dzień dzisiejszy).

Prawdą jest, że przełomową datą jest rok 1781, w którym wchodzi w życie ujednoczone przepisy prawne dotyczące ustroju adwokatury. Jednakże prawo to nie mogło zaspokoić ambicji austriackich adwokatów, gdyż nie przewidywało funkcjonowania samorządu adwokackiego². Dopiero w następnym stuleciu, a mówiąc dokładniej w sierpniu 1849 r. ukazał się – dekret cesarski, na mocy którego adwokatura uzyskała własny samorząd. Po raz pierwszy w historii Austrii po-

wołane zostały do życia izby adwokackie oraz rady adwokackie. Były to izby w: Wiedniu, Linzu, Salzburgu, Pradze, Brünn, Troppau, Grazu, Klagenfurcie, Laibachu, Innsbrucku, Bozen, Rovereto, Trieście, Feldkirch, Görz, Krakowie, Lwowie, Przemyślu, Samborze, Czerniowcach, Zara, Raguzie i Spalato.

Przypomnijmy w tym miejscu, że w uporczywych staraniach o samorząd adwokacki nie małą rolę odegrali polscy adwokaci działający na terenie austriackiego zaboru. Na pierwszym miejscu trzeba tu wymienić lwowskiego adwokata Franciszka Smolkę, który był nie tylko znanym i wybitnym adwokatem, ale jednocześnie czołowym działaczem politycznym w okresie Wiosny Ludów. Skazany za działalność patriotyczną na karę śmierci, a następnie ułaskawiony, pełnił przez szereg kadencji funkcje prezydenta parlamentu austriackiego w Wiedniu. Oprócz F. Smolki należy wymienić także takich adwokatów jak: Karol Malisz, Aleksander Letkowski, Ludwik Dolański i Michał Gnoiński.³

Jednakże dekret cesarski z 1849 r. nie realizował wszystkich postulatów adwokackich. Ciągłe obowiązywała zasada, że o wpisie na listę adwokatów decydował minister sprawiedliwości. Rady adwokackie podlegały w dalszym ciągu nadzorowi ze strony władz sądowych.

Dopiero dekret z 1868 r. zniósł instytucję nominacji na adwokata. Od tej daty (data wejścia w życie dekretu: 1 stycznia 1869 r.) o wpisie na listę adwokatów decydował samorząd, który opierał się na wynikach egzaminu adwokackiego. Egzamin musiał być w tym czasie poprzedzony siedmioletnią aplikacją.

Dalsza pozytywna zmiana nastąpiła w 1872 r., gdy nowelą przekazano samorządowi adwokackiemu sądownictwo dyscyplinarne w sprawach adwokatów i aplikantów adwokackich. W ten sposób uformowany został w Austrii nowoczesny, niezawisły samorząd adwokacki.

Ciekawostką jest fakt, że dekret z 1868 r. obowiązuje do dnia dzisiejszego, chociaż na przestrzeni tylu lat był kilkakrotnie nowelizowany.

2. Pod koniec 1973 r. parlament uchwalił nowelę do ustawy o ustroju adwokatury, zawierającą dość istotne zmiany w ustroju adwokatury. Dotyczyły one powołania do życia centralnej organizacji reprezentującej interesy całej adwokatury austriackiej, modelu aplikacji adwokackiej, oraz odpłatności za tzw. urzędówki, czyli obrony z urzędu.

Obecnie adwokatura austriacka ma sprawny, nowoczesny i w pełni niezawisły samorząd. Jest to samorząd dwuszczeblowy. Szczebel pierwszy – to izba adwokacka, składająca się z adwokatów wykonujących zawód

w kancelariach indywidualnych oraz spółkach. Ta ostatnia forma wykonywania zawodu jest bardzo popularna w szczególności w dużych miastach (np. w Wiedniu). Członkowie izby na plenarnym zgromadzeniu wybierają radę adwokacką. Kadencja rady trwa trzy lata. Na czele rady stoi dziekan (według nomenklatury austriackiej: prezydent). Od 1969 r. dziekanem (prezydentem) w Wiedniu jest adw. dr Walter Schuppich, zaprzyjaźniony z przedstawicielami polskiej adwokatury.

Zgromadzenie plenarne – poza wyborem członków rady – zajmuje się takimi zagadnieniami, jak ustalanie liczby członków rady, uchwalanie budżetu, powoływanie członków komisji egzaminacyjnej, tworzenie nowych izb, organizacja i zasięg pomocy społecznej. Izba adwokacka jest osobą prawną publicznego.

Na czele adwokatury stoi odpowiedzialnik naszej Naczelnej Rady Adwokackiej, tzw. *Rechtsanwaltskammertag*. Nie jest to jednak druga instancja, gdyż nie ma prawa rozpatrywania odwołań od uchwał rad adwokackich. Jest to organ typu opiniodawczego, reprezentujący interesy całej adwokatury austriackiej. Organami tej instytucji są: zgromadzenie ogólne i prezydium. Kadencja trwa trzy lata. Zgromadzenie ogólne składa się z delegatów, przy czym jeden delegat reprezentuje 100 adwokatów.⁴

W 1956 r. wznowiona została, sięgająca jeszcze czasów monarchii, praktyka zwoływania zjazdów całej adwokatury. Na tego typu zjazdach omawia się kluczową dla zawodu adwokackiego tematykę. Tekst referatów wydawany jest w specjalnych broszurach.

W 1971 r. odbył się kolejny Zjazd adwokatury austriackiej. Właśnie na

tym zjeździe podniesiona została kwestia konieczności powołania do życia centralnego organu reprezentującego całą adwokaturę austriacką. W dwa lata później dezyderat ten został zrealizowany. Rangę tego Zjazdu podniósł fakt, że został on uroczyście otworzony przez prezydenta Republiki Austrii. Obecni byli ponadto: kanclerz rządu, minister sprawiedliwości oraz liczni przedstawiciele sfer naukowych.⁵

W pracach samorządu widać wyraźną tendencję do utrzymywania wysokiego poziomu zawodowego adwokatury. Między innymi wyraża się to w stawianiu wysokich barier przy wpisach na listę adwokatów. Dość powiedzieć, że w tej chwili w Austrii obowiązuje najdłuższy w Europie staż aplikancki. Wynosi on pięć lat. Egzamin adwokacki zaś, który zdaje się przed komisją składającą się z sędziów i adwokatów, należy do bardzo trudnych.

3. Do tradycji austriackiej adwokatury należy ściśle utrzymywanie kontaktów zawodowych z adwokatami zarówno z Zachodu, jak i ze Wschodu. Ta idea była podstawą do zwołania w 1973 r. w Wiedniu międzynarodowej konferencji przedstawicieli adwokatów z całej Europy. Gorącym zwolennikiem organizowania tych konferencji był i jest dziekan dr W. Schuppich. Konferencje te zwoływane są corocznie i trzeba powiedzieć, że mają bardzo bogaty program tematyczny. W konferencjach tych biorą też corocznie udział przedstawiciele polskiej adwokatury.

4. Wracając do zagadnienia wpisów na listę adwokatów, należy podkreślić, że §1 ust. 2 ustawy z 1868 r. stawia następujące, bardzo rygorystyczne

wymagania osobie ubiegającej się o wpis na listę adwokatów:

- a) obywatelstwo austriackie,
- b) zdolność do działań prawnych,
- c) ukończenie studiów prawniczych,
- d) odbycie aplikacji adwokackiej,
- e) pomyślnie złożony egzamin adwokacki.

Paragraf 6 tej ustawy zezwala na wpisanie na listę adwokatów bez egzaminu i aplikacji adwokackiej osób, które przez pięć lat pełniły funkcje sędziowskie. Na terenie Austrii czynności zawodowe typu prawniczego wykonują też osoby zajmujące się doradztwem w przedsiębiorstwach, bankach itp. Jednakże ci doradcy prawni (*Rechtsberater*) nie mają prawa do uzyskania wpisu na listę adwokatów. W podobnej sytuacji znajdują się doradcy w sprawach podatkowych (*Steuerberater*). Zawody te nie mają też własnego samorządu.

5. Dużo uwagi poświęca samorząd zagadnieniom etyki zawodowej. Tak np. w 1951 r. uchwalone zostały „Wytyczne w sprawie wykonywania zawodu adwokackiego” (*Richtlinien für die Ausübung des Rechtsanwaltsberufes*). Dzielią się one na dwie części: A – ogólne obowiązki stanu i zawodu, B – szczególne obowiązki zawodowe⁶. W wytycznych tych omawiane jest, między innymi, zagadnienie tzw. reklamy adwokackiej. Otóż, generalnie rzecz biorąc, reklama jest zabroniona. Paragraf 45 wytycznych stanowi, że adwokat może pozyskiwać klientelę nie przez reklamę, lecz przez staranne wykonywanie zawodu. Kwestie związane z reklamą były też omawiane szczegółowo w czasie marcowej sesji naczelnego organu samorządowego w 1990 r. (*Rechtsanwaltskammertag* - 2.III.1990 r.). Z tek-

stu nowo zredagowanych paragrafów 45, 46, 47, 48 i 49 wynika, że utrzymuje się rygorystyczny zakaz dowolnego reklamowania się adwokatów w prasie. Dopuszczalna jest jedynie, i to w skromnym zakresie, tzw. informacja prasowa. Tak np. dopuszczalne jest umieszczenie w prasie informacji o: otwarciu i zamknięciu działalności kancelarii, zmianie adresu lub numeru telefonu (telefaxu, faxu, zmianie nazwiska, zmianie współników w spółce adwokackiej, podjęciu po przerwie działalności adwokackiej. Zabronione zaś jest zdobywanie klienteli przez tzw. pośredników oraz reklamowanie własnej osoby jako adwokata.⁷

Orzecznictwo dyscyplinarne wskazuje od lat wielkie „wyczulenie” na wszelkie objawy reklamiarstwa. Przykładowo można tu przytoczyć orzeczenie skazujące dyscyplinarnie adwokata za to, że występując w jakiejś audycji telewizyjnej nie omieszkął pochwalić się, jakie prowadzi sprawy i gdzie ma kancelarię.

Dzięki tym ostrym rygorom etycznym adwokatura austriacka cieszy się w społeczeństwie doskonałą opinią. Można bez przesady powiedzieć, że pozycja społeczna tej grupy zawodowej jest bardzo wysoka.

W tej chwili na terenie całej Austrii wykonuje zawód adwokacki 2500 osób, z czego znakomita większość w Wiedniu.

PRZYPISY:

¹ F. Kübl: Geschichte der österreichischen Advokatur, Wiedeń 1967, wyd. 2.

² Ówczesny system polityczny w Europie nie sprzyjał przyjaznym nastrojom dla adwokatury. Tak np. w Prusach zniesiono w 1780 r. adwokaturę. Podobnie stało się we Francji w 1790 r.

³ Z. Krze mi ń s k i: Historia adwokatury austriackiej, „Palestra” 1978, nr 9, s. 124 i n.

⁴ Z. Krze mi ń s k i: Recenzja komentarza napisanego przez W. Hellera, E. Jahodę i W. Schuppicha dotyczącego austriackiego prawa o adwokaturze. „Palestra” 1975, nr 3, s. 82 i n.

⁵ Z. Krze mi ń s k i: Najnowsza historia adwokatury austriackiej, „Palestra” 1979, nr 8-9, s. 129 i n.; tegoż autora: Nowe opracowanie historii adwokatury austriackiej, „Palestra” 1986, nr 1, s. 114 i n.

⁶ O. Leonhard, W. Heller: Die Rechtsanwaltsordnung, Wiedeń 1951, s. 171 i 183; W. Heller, E. Jahoda, W. Schuppich: Rechtsanwaltsordnung, Wiedeń 1974, s. 96 i n.

⁷ Tekst „Richtlinien für die Ausübung des Rechtsanwaltsberufes” został opublikowany w „Österreichisches Anwaltsblatt” z 1977 r., nr 12; patrz też w tej kwestii E. Jahoda: Geschichte der österreichischen Advokatur, Wiedeń 1978, s. 78 i 93.